

KRISTINA KEGLJEN/KATJA GOREČAN/TIJANA GRUMIĆ, *KRAJ SVIJETA U TRI ČINA*, ZAGREBAČKO KAZALIŠTE MLADIH, FESTIVAL BORŠTNIKOVO SREČANJE - SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠĆE MARIBOR, BEOGRADSKO DRAMSKO POZORIŠTE, RED. SELMA SPAHIĆ, PREMIJERA U ZAGREBU 17. SVIBNJA

Lopata i sjekira nisu dovoljne!

Tri sasvim različita teksta, čiji je zajednički nazivnik patrijarhat i njegove, na ovaj ili onaj način, tragične posljedice, trebalo je sklopiti u funkcionalnu interakciju radnji, motiva i značenja koji neće ostaviti dojam projektno nametnutog triptiha nego skladne sinergije

Piše Igor Ružić

Kada je kazalište projekt, a kada nije? To jest: kada je kazalište sputano samo nametnutim (ili samonametnutim) produkcijskim okvirom, financiranim iz ovog ili onog fonda koji ima svoj program, agendu i logiku, pa slijedom toga i argumentaciju i „cilj“, a kad nastaje iz inherentne potrebe onih koji ga stvaraju i onih koji bi ga trebali gledati?

Odgovor na ova, ali i mnoga druga pitanja u vezi s kazališnim pogonom lokalno i globalno, uvijek se ponovno traži svaki put kad u domaće dvorište sleti nešto „projektno“, što je automatski i oznaka koja na sebi nosi metu, laku za ciljanje iz pozicija obrane autentičnosti, inherentnosti, „ljudi koji jedu

ima, naravno, uvijek i s pravom, ali ovaj konkretan slučaj nije jedan od onih koji bi se upisali u negativni saldo ishoda.

Iako raspisan široko da bi zadovoljio sve kriterije, projekt je, čini se, vješto vođen. Mada kazališna publika ne mora znati ništa ni o procesu izbora dramskih tekstova, niti o radionicama sa srednjoškolcima ili o svim ostalim implicitno zadanim i nužnim refleksijama izvorne zamisli o tematiziranju nasilja nad ženama tijekom pandemije bolesti COVID-19, predstava je na koncu motivski i tematski puno šira od pandemijskog okvira i od samog nasilja nad ženama. Dapače, ako je karantena i naznačena, ona nije pandemijska, i nije jedinstveno kovidska, nego je njezina metaforika puno šira, i podsjeća na društvena ograničenja koja su i trajnija i, nažalost, učinkovitija od onih nekoliko intenzivno kriznih mjeseci 2020. i 2021. Da je prava i jedina tema ove predstave isključivo taj kovidski poremećaj u uobičajenom ritmu svijeta, lako bi je bilo usporediti s jedinstvenom ZKM-ovom produkcijom *Monovid-19*.

Pandemija je ovdje ipak tek okvir, nužno prisutan i nužno nadigran, najprije izborom dramskih predložaka, a onda i njihovom zajedničkom inscenacijom. Natječajno birani, tekstovi Kristine Kegljen *Pod suknjom*, Katje Gorečan *Aktivistkinje* i Tijane

Grumić *Svijet zaslužuje kraj svijeta*, teško da ulaze u isti fah, i pretopiti ih u skladnu cjelinu nesumnjivo je bio izazov za redateljicu Selmu Spahić i dramaturginju Ivanu Vuković. Tri sasvim različita teksta, čiji je zajednički nazivnik patrijarhat i njegove, na ovaj ili onaj način, tragične posljedice, trebalo je sklopiti u funkcionalnu interakciju radnji, motiva i značenja koji neće ostaviti dojam projektno nametnutog triptiha, nego skladne sinergije.

Jedan od načina čitanja rezultata je dijakronijski. Po tome bi osveta majke i kćeri, istodobno i poetska i konkretno krvava, bila neka vrsta zajedničke prošlosti ili barem mogućnost rješenja kad problem ne bi bio globalniji od partikularnog nasilnika u nuklearnoj obitelji. Ispovjedni monolog prekarne radnice u sektoru kulture, pored činjenice da predstavlja i implicitnu samokritiku cijelog projekta, dokaz je da okrvavljene lopata i sjekira nisu dovoljne (iako su, možda, „dobar početak“), kao ni sindikalna potpora ili pobuna, a tek treći, dramski najrazvijeniji i najpotentniji predložak, daje misliti i o ne(samo)humanim perspektivama usložnjene i utrenirane hijerarhije, tj. nejednakosti. Nesretna krmača koja gleda smrt svojega djeteta može biti svatko od nas, prekaran ili institucionaliziran, a pandemijska restrikcija tek nas je donekle na trenutak izjednačila u tom osjećaju nemoći.

Taj zaključak, ako je uopće ispravan, najveći je uspjeh ove predstave, i zasluga kako dramaturginje tako i redateljice, koje su projektne propozicije uspjele pretočiti u punokrvni scenski kolaž iskrenog naboja.

Dramski je najrazvijeniji i najpotentniji treći izvedeni tekst, *Svijet zaslužuje kraj svijeta*, autorice Tijane Grumić

današnju govedinu“ ili „kazališta koje nas se tiče“. Raspon ciljanja mete širok je, i ne mora nužno biti ni retrogradan ni uskogrudan, ali teško da je domišljen. Zanemaruje činjenicu da je projektno sve: svaka domaća premijera, svaka stavka repertoara, svaki kadrovski pomak i potez, programska smjernica ili izbor... također su projektni, samo na drugim razinama, gdje je njihova „projektnost“ manje projicirana ili jednostavno manje vidljiva.

Ovaj „projektni“ uvod u osvrt na konačni scenski čin, predstavu *Kraj svijeta u tri čina*, dugo najavljivanog i s određenim nestrpljenjem očekivanog kazališnog projekta („a teško ga je nazvati drugačije“) *Sjene pandemije: skrivene glasovi/Shadow Pandemic: Hidden Voices*, koji je financiranjem EU okupio respektabilne regionalne institucionalne igrače kakvi su Zagrebačko kazalište mladih, Beogradsko dramsko pozorište i Slovensko narodno gledališće Maribor - Festival Borštnikovo srečanje, samo je svojevršni sanitarni kordon prema apriornom diskreditiranju takve vrste financiranja, okupljanja organiziranja i, konačno, kazališnog djelovanja. Argumenata protiv toga